

Benimseme Davranışını Etkileyen Etmenler

Bir toplum içindeki bireyler, yenilikleri benimseme davranışlarına göre benimseme gruplarına ayrıldığında, her gruptaki kişilerin belirli ortak karakterlere sahip oldukları görülür. Kişilerin taşıdıkları bazı ortak karakterlerin, yenilikleri benimsememelerinde olumlu ya da olumsuz rol oynadıkları söylenebilir.

5000'e yakın yayıma ve benimseme araştırma bulgularının incelenmesinden, benimseme gruplarının karakteristikleri, başka bir anlatımla benimseme davranışlarını etkileyen etmenler başlıca üç grup altında toplanması genellikle kabul edilmektedir. **1) Soysa-ekonomik nitelikler, 2) Kişiliksel özellikler ve 3) haberleşme davranışlarıdır.**

Sosyal –ekonomik karakteristikler

Bu bölümde karakteristiklere ilişkin kuramlar genellemeler biçiminde sunulacaktır.

1- Yaş açısından erken benimseyenlerle geç benimseyenler arasında bir fark yoktur.

Yaş ile benimseme davranışı arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik 228 araştırmanın yaklaşık yarısı bu konuda hiçbir ilişki bulunmadığını, %20'si erken benimseyenlerin daha genç olduklarını ve %30'u erken benimseyenlerin daha yaşlı olduklarını göstermiştir.

2- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha eğitilidir.

3- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha fazla okur-yazardırlar.

4- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre daha yüksek sosyal statüye sahiptirler.

Sosyal statü, gelir servete sahip olma, yaşam düzeyi, mesleki prestij ve bir sosyal gruba mensup olma ve benzeri değişkenlerle gösterilmekle beraber, sosyal statü ölçülebilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmaların 2/3 sinde sosyal statü ile yenilikçilik (benimseme davranışı) arasında olumlu bir ilişki saptanmıştır.

5- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha yüksek derecede bir dikey sosyal hareketliliğe sahiptir. Bu konuda deneysel araştırma sonuçları bulunmakla beraber, erken benimseyenler daha yüksek sosyal statüye sahip oldukları halde sürekli daha yüksek bir sosyal statüye ulaşma çabasıdadırlar. Gerçekten de buna ulaşmalarının bir aracı olarak yenilikleri benimsemeyi de kullanabilmektedirler.

6- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha geniş hacimli (ölçekli) birimlere (işletme vb) sahiptir.

7- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha yüksek ticari-ekonomik bir konuma sahiptir. Geçimini temine yönelme, satmak için değil yalnızca kendi tüketimini karşılamak

için üretim yapan geleneksel bir köylü tipidir. Yenilikçiliğin açık göstergelerinden biri de Pazar için tarımsal ürün üreten yani ticari bir yönelmedir.

8- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla krediye karşı (borç para alma) daha olumlu bir tutuma sahiptir.

9- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre daha ihtisaslaşmış işletmelere sahiptir.

Yenilikçilik ile Zenginlik Arasındaki İlişki

Erken benimseyenlerin sosyal karakteristikleri böylece daha iyi eğitim, daha yüksek sosyal statü ve benzeri şeyler olarak belirtilmektedir. Onlar daha zengin, daha çok işbölümü yapmış daha fazla uzmanlaşmış ve daha geniş ölçekli birimlere sahiptir. Zenginlik ve yenilikçilik iç içe görünmektedir. Yenilikçiler zengin oldukları için yenilikleri benimserler ya da yenilikleri benimsedikleri için zengindirler. Burada elverişli korelasyonel veri bazında neden ve etki soruları yanıtlanamaz. Zenginlik ve yenilikçiliğin birlikte değişimleri için yeter neden bulunmaktadır. Bazı yeni fikirlerin benimsenmesi geniş ölçüde sermaye gerektirmekte ve pahalıya mal olmaktadır. Bu süreçte yenilikçiler daha zengin ve geç kalanlar ise daha fakir hale gelmektedir. Çünkü yenilikçi ile benimseyen kişi olarak geç benimseyenlerce kaçınılabilen tehlikeyi göze almaktadır. Bazı yenilikçilerin yeni fikirleri başarısızlıkla sonuçlanabilmektedir. Yenilikçi arasına uğrayabileceği başarısızlıkları kaybını giderebilmek için yeterince zengin olmalıdır. Yenilikçilik ve zenginlik yüksek düzeyde ilişkili oldukları halde, ekonomik faktörlerin yenilikçi davranışı tümüyle açıklayamadıkları da belirtilmelidir. Örneğin tarımsal yenilikçilerin zengin olmaları eğilimi olduğu halde, yenilikçi olmayan (yani yenilikleri reddeden, geç benimseyen) birçok zengin üretici mevcuttur.

Kişilisel özellikler

Yenilikçilik deyince ilkin kişisel özellikler akla gelmektedir. Ancak araştırmacıların dikkati kişilisel değişkenlerin ortak yönlerine henüz yönelememiştir. Bunun nedeni, belki de saha araştırmalarında anket yoluyla kişilisel değişkenliklerin boyutlarını ölçmenin zor oluşudur.

10- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla kendilerini başka kişi yerine koyabilmekte, yani bir başka kişiliğe kolay bürünmektedir. **Empathy** kişinin kendini bir başka kişinin rolüne koyma yeteneğidir. Bu yetenek yenilikçi için önemli bir niteliktir. Çünkü yenilikçi kişi, karşı gerçekleri düşünebilmeli, hayal edebilmeli ve onlarla etkin bir biçimde haberleşmek için karşıt karakterli kişilerin rollerini yapabilmelidir.

11- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha az doğmaktır. **Dogmatizm**, görelilik olarak kapalı bir inanç sistemini temsil eden bir değişken, kuvvetli tutulan katı bir inançlar dizisidir.

Oldukça dogmatik olan bir kişi yeni fikirleri iyi karşılamaz, o kapalı bir usulle geçmişte yaşamayı yeğler.

12- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla soyut şeylerle daha fazla ilgileme yeteneğine sahiptir. Yenilikçiler, kitle haberleşme araçlarından algılama gibi geniş ölçüde soyut uyanlara dayanarak yeni bir fikri benimseyebilir. Fakat geç benimseyenler yeniliği öncülerin işlemleriyle (yani yenilikçilerin gözleriyle) gözlemeyebilmektedirler. Bu nedenle geç benimseyenler daha az soyut şeyler ilgilenme yeteneğine gerek duymaktadırlar.

13- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre daha rasyoneldir. Rasyonellik verilen bir sonuca ulaşmak için en etkin (uygun) araçları kullanmaktır.

14- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha zekidirler.

15- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla değişime karşı daha uygun bir (olumlu) tutuma sahiptir.

16- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla riske (tehlikeye) karşı daha olumlu bir tutuma sahiptir.

17- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla eğitime karşı daha olumlu bir tutuma sahiptir.

18- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre bilime karşı daha uygun bir tutuma sahiptir. Çünkü yeniliklerin çoğu bilimsel araştırmanın ürünleridir. Onun için yenilikçilerin bilime karşı daha yatkın olmaları akılcı olmaktadır.

19- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre daha az kadercidirler. Kadercilik bir kişinin geleceğini kontrol etme yeteneğinde bir eksikliği algılama derecesidir. Örneğin sağlık konusunda yayım çalışması yapan bir sağlık uzmanı geleceğinin kader tarafından belirleneceğine inanan bir kimseyi, aile planlamasına ve bunun doğal sonucu olarak daha yüksek düzeyi ve daha sağlıklı bir yaşama nasıl ikna edebilir?

20- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha yüksek düzeyde başarı güdüsüne sahiptir. Başarı güdüsü bir kimsenin kişisel başarı duygusuna erişmek ve yetkinlik için kesin arzu duyuran sosyal bir değerdir.

21- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre eğitim, meslek ve vb. konularda daha arzuldur (hırslı istekli).

Haberleşme davranışları

22- Erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla sosyal katılmaları daha fazladır.

23- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre sosyal sistemle daha iyi bütünleşmişlerdir. Haberleşmede bütünleşme, bir sosyal sistemde bireylerin kişilerarası haberleşme kanallarına bağlanma derecesidir.

24- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha kozmopolittir. Yenilikçi gruplar sosyal sistemlerden çok, dış dünyaya yöneliktir. Geniş ölçüde seyahat eder ve yerel sistemlerinin sınırının ötesindeki şeylerle ilgilidirler. Aslında yenilikçi karakterleri onların dış dünya ile olan sıkı ilişkilerinden kaynaklanmaktadır.

25- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla yayım elemanları ile daha sıkı ilişki içindedir.

26- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla kitle haberleşme kanallarına daha fazla kulak verirler.

27- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla kişilerarası haberleşme kanallarıyla daha bütünleşmişlerdir.

28- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla yeniliğe ilişkin daha fazla bilgi ararlar.

29- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla yeniliğe ilişkin daha fazla bilgi sahibidir.

30- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla daha yüksek bir derecede fikir önderliğine sahiptir. Yenilikçilik ile fikir liderliğinin olumlu bir ilişkide oldukları saptandığı halde, bu iki değişken ilişkilerinin geniş ölçüde sistemin normlarına dayanmakta olduklarını biliyoruz. Modern bir toplumun fikir önderleri geleneksel bir toplumun fikir önderlerine göre daha yenilikçidir.

31- Erken benimseyenler geç benimseyenlere oranla sosyal sisteme geleneksel normlardan çok modern normlarla bağlıdırlar.

32- Erken benimseyenler geç benimseyenlere göre daha iyi bütünleşmiş sistemlere aittir. Daha iyi bütünleşmiş sosyal sistemde içerden doğran yeni fikirler daha hızlı yayılır ve böyle bir toplumun üyeleri yeni fikirlere, ilişkin bilgileri daha çabuk öğrenirler.

Özet olarak bu 32 bağımsız değişkenin çoğunun yenilikçi ile olumlu ilişkisinin olduğunu görmekteyiz. Bunun anlamı, bu değişkenlerle ilgili olarak yenilikçiler geç kalanlara oranla daha yüksek puan alacaklardır. Örneğin Kolombiya'nın geleneksel köylerinde yenilikçiler kentlere yılda ortalama 30 kez gideren, geç kalalar yalnızca ortalama 0,3 kez gitmektedirler (kozmpolitik-dış dünyaya açılmaya bir örnek). Böylece her bir benimseme grubunun bir dizi karakteristikleri geçmişte yapılan 5.000 yayılma araştırmasından ortaya çıkarılmıştır.

Bu benimseme grupları arasındaki önemli farkla yayımcıların, her bir benimseme grubunda değişim yaratabilmek için değişik strateji uygulaması gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır.